

Alingsås kommunstyrelse

2007 -10- 23

Dnr

Utvärdering av kommundelsstämmor

-Utvärdering och förslag till fortsatt medborgardialog

Demokratiforum
2007

Så här var det tänkt

Försöksverksamheten 1999-2000

Kommundelsstämmor i Alingsås startade som ett försök 1999-2000. Bakgrunden var att den dåvarande ledningsfilosofin hade ett demokratiavsnitt där det stod att kommunen vill öka invånarnas engagemang genom att skapa fler mötesplatser mellan politiker och invånare, öka möjligheterna till direktinflytande för brukarna, ge mer information i media samt öka dialogen under beslutsprocessen. I diskussioner med kommunstyrelsens arbetsutskott lyftes fyra saker fram – politisk hörna på biblioteket, allmänhetens brevlåda samt fler informationskanaler. Det fjärde förslaget var kommunalstämmor i formen av öppna möten i Bjärke, Hemsjö och Alingsås, dit allmänheten bjöds in att ta upp vilka frågor de ville och med en kraftfull politisk och tjänstemannarepresentation.

Utvärdering och uppdrag till demokratiforum

En första utvärdering av försöket gjordes efter 1999-års stämmor. Då beslutades att försöket skulle fortsätta även år 2000. En ny utvärdering gjordes 2002 och behandlades av fullmäktige den 27 mars § 37. Demokratiforum fick då i uppdrag att se över hur man i fortsättningen skulle arbeta med kommunalstämmor och andra sätt att öka medborgarnas engagemang.

Permanentning med annat upplägg

Förslaget från demokratiforum blev att permanenta försöket med kommunalstämmor. En del ändringar i upplägget gjordes dock och beslutades av kommunstyrelsen den 13 januari 2003, § 16. Under försöksperioden fick kommuninvånarna ställa frågor i förväg inom vilka ämnesområden som helst. Från och med 2003 har varje kommunalstämman haft ett ämnesområde som invånarna uppmanats att ställa frågor kring i förväg och som översiktligt har presenterats av ansvarig nämnd. På stämman har det därutöver funnits en punkt för övriga frågor, där deltagarna på stämman har kunnat ställa frågor till närvarande förtroendevalda och tjänstemän inom valfritt ämnesområde.

Under försöksperioden 1999-2000 hölls totalt tre stämmor per år – en i varje kommunal. Sedan 2003 har totalt två kommunalstämmor hållits per år i de tre kommunalerna enligt ett rullande schema, dvs det har varit stämman i två av kommunalerna per år.

Ändringarna jämfört med försöksperioden fastställdes i ett reglemente för kommunalstämmor som antogs av kommunfullmäktige den 26 november 2003, § 149.

Annat upplägg igen

För kommunalstämman i Alingsås våren 2007 prövades ett något annorlunda upplägg. Istället för ett ämnesområde som kommuninvånarna skulle ställa frågor kring valdes en specifik frågeställning som invånarna uppmanades att komma med idéer och förslag kring – Hur utvecklar vi stadskärnan så att vi trivs?

Istället för medborgarförslag

Fullmäktige beslutade den 29 januari 2003, § 6 som svar på en motion att inte införa medborgarförslag i fullmäktige utan hänvisade istället till den påverkansmöjlighet som finns via kommunalstämmorna:

”Att välja kommunalstämmor i stället för medborgarförslag innebär ett mer flexibelt sätt att ta tillvara kommuninvånarnas synpunkter. Fördelen för båda sidor är uppenbar vad gäller, mindre

formalia, snabbare hantering av frågor, möjlighet till diskussion med de kommuninvånare som ställt frågor.

Vad man skulle kunna invända mot är att möjligheten till att lämna förslag för kommuninvånarna inte införs. Det finns inget som hindrar kommunfullmäktiges ledamöter att utnyttja sin motionsrätt i fullmäktige eller kommunstyrelsens ledamöter att utnyttja sin initiativrätt i kommunstyrelsen i det fall det framkommer något vid en kommundelsstämma som bör föranleda en politisk behandling och ställningstagande.”

Information och marknadsföring

1999-2000 gjordes ett utskick till samtliga hushåll till respektive stämma innehållande ett formulär för frågor till stämman. Det fanns också möjlighet att fråga via e-post. Annonser infördes i AT, Alingsåskuriren och på kommunens web-plats.

2003-2007 infördes annonser i AT och Alingsåskuriren vid två tillfällen per stämma. Den första annonsen med uppmaning att skicka in frågor och den andra som en inbjudan att komma på stämman. Information och annons fanns också på kommunens web-plats. Anslag sattes upp på offentliga anslagstavlor i respektive kommundel. Internt skedde information via e-post/intranät till förvaltningschefer och övriga berörda.

Dokumentation

1999-2000 sammanställdes ärendelista och godkändes av presidiet, därefter trycktes den upp och skickades till biblioteken samt redovisades på kommunens web-plats. En ärendelista i sammandrag annonserades i Alingsås Tidning och Alingsåskuriren. Den fullständiga listan skickades också till alla nämnder och bolag. Protokoll från stämmorna skickades till samtliga nämnder/förvaltningar, bolag, biblioteken samt lades ut på kommunens web-plats.

2003-2007 sammanställdes ärendelista och godkändes av presidiet och delades ut till deltagarna på stämman. Protokoll från stämmorna lades ut på kommunens web-plats och intranät.

Skriftliga frågor och svar diariefördes under hela perioden 1999-2007.

Representation

Representationen var den samma under hela perioden. Kommunfullmäktige utsåg ett presidium bestående av tre personer boende i kommundelen, per stämma. Berörda nämndordföranden och förvaltningschefer uppmanades att närvara och besvara frågorna. Därutöver eftersträvades en bred politisk representation. Kommunalråden var som regel närvarande vid stämmorna.

Kostnader

I utvärderingen av försöket med tre stämmor 1999 gjordes en beräkning av kostnader till totalt 63 tkr i direkt hänförliga kostnader så som annonser, tryck, utskick, arvode, förtäring och hyra av lokal. De indirekta kostnaderna främst i form av avsatt arbetstid för kanslipersonal, förvaltningschefer och andra ingår inte.

Fr o m 2003 görs inga utskick till hushållen, däremot har annonseringen blivit dyrare.

Antal besökare

	1999	2000	2003	2004	2005	2006	2007
Alingsås	108	50	X	25	70	X	20
Bjärke	145	75	48	55	X	55	X
Ingared	160	90	60	X	35	55	X

Antal förinskickade frågor

Under perioden 1999-2000 var det 40-55 st förinskickade frågor per stämma, med undantag från Bjärke 2000 där det var 14 st. Under perioden 2003-2007 har det i genomsnitt varit 5 frågeställare per stämma och totalt ca 10 frågor.

Blev det som det var tänkt?

Frågorna engagerar men formen lockar inte

Kommundelsstämmorna har trots sin likartade form varit mer eller mindre lyckade beroende på situationen. Om engagemanget mäts i antal deltagare så har det skiftat över tiden och generellt sett varit större i Bjärke och Hemsjö än i Alingsås. Dagsaktuella sakfrågor snarare än dialogformen Kommundelsstämma tycks vara det som fått invånarna att engagera sig (nedläggning av skolor, införande av kundval). Invånarna i Bjärke och Hemsjö tycks också generellt sett känna sig mer berörda än invånarna i Alingsås tätort. Kanske är den geografiska tillhörigheten starkare i de mindre tätorterna än i Alingsås, eller så är Alingsås stad ett för stort geografiskt område.

Otydligt syfte

Kommundelsstämman kan uppfattas ha flera olika syften – information från förvaltning till invånare, information från politiker till invånare, möjlighet för invånarna att få svar på frågor, möjlighet för politiker och förvaltning att få kommuninvånarnas synpunkter samt möjlighet för invånarna att diskutera frågor med varandra. Att kombinera allt i samma forum kan vara effektivt, men kan också göra att rollerna blir otydliga och förväntningarna orealistiska.

Förinskickade frågor i fokus

I praktiken har tyngdpunkten på stämmorna legat vid att besvara kommuninvånarnas förinskickade frågor samt att informera om aktuella ämnen i kommunen. Ibland har det varit förtroendevalda och ibland tjänstemän som har stått för informationen. Svaren på de förinskickade frågorna har i de flesta fall varit tjänstemannasvar och dessa tjänstemän har inte alltid varit närvarande på stämman. Det har därför varit svårt för frågeställarna att få svar på sina följdfrågor. De frågor som ställts har naturligt varit sådana som legat frågeställarna nära. Dessa har därför inte alltid varit av generellt intresse för hela kommundelen och de övriga deltagarna.

Inte mycket inflytande och dialog

Med undantag från den sista stämman i Alingsås har möjligheten att få kommuninvånarnas synpunkter i ett tidigt skede i planeringsprocessen inte utnyttjats i någon vidare omfattning. Inte heller har formen stimulerat invånarna att föra en dialog med varandra eftersom fokus legat på att politikerna skall svara på invånarnas frågor.

Stämman utan beslut

Eftersom det kallas Stämman är det också rimligt att förvänta sig att det där fattas beslut. Så har dock inte varit fallet och heller aldrig varit avsikten. Därför är ordet stämman missvisande.

Rutiner för återkoppling saknas

Utöver protokollet från stämman, som i huvudsak är en översiktlig dokumentation över ställda frågor och svar, har det inte funnits någon bra rutin för att fånga upp frågor som inte besvarats eller idéer som kommit upp. Det har också saknats rutiner för återkoppling till deltagarna på stämman, vilket gjort att samma fråga ibland kommit upp på nästa stämman.

Hur gör vi det bättre?

Fortsatt dialog med kommuninvånarna är självklar

Mötet med kommuninvånarna är viktigt för att undvika att det blir en klyfta mellan förtroendevalda och kommuninvånare. Invånarna skall ha förtroende för att politikerna är de representanter för invånarna som de är valda att vara. Fortsatta medborgardialoger där förtroendevalda möter allmänheten är därför en självklarhet. Kommundelsstämgor i dess nuvarande form är dock inte universallösningen.

Synpunktshanteringen – ett bra komplement

Sedan våren 2006 har kommunen ett system för att hantera synpunkter från kommuninvånarna. Här är det synpunktens art som avgör hur den skall hanteras och vem eller vilken instans som skall besvara den. Detta är därför ett bättre sätt att hantera enskilda synpunkter på den befintliga verksamheten än att besvara dem vid t ex en kommundelsstämma. Synpunktshanteringen är också ett fullgott alternativ till den mer formaliserade formen Medborgarförslag enligt kommunallagen.

Medborgarassistenten och web-platsen allt viktigare

För ren information till medborgarna finns ett nytt verktyg som inte fanns när kommundelsstämmorna infördes. Det är Medborgarassistenten som tillsammans med all övrig information på kommunens web-plats blir en allt viktigare informationskanal. När behov finns av ett personligt möte är det bättre att ha renodlade informationsmöten än att lägga in informationen som ett inlägg på en kommundelsstämma. Då blir rollerna klarare och tydligare.

Situationsanpassad dialog som en del av styrningen

Det man istället bör fokusera på i medborgardialogen är möjligheten att få kommuninvånarnas synpunkter på en fråga i ett tidigt stadium av planeringsprocessen enligt den modell som prövades på den sista kommundelsstämman i Alingsås våren 2007. Målet med dialogen är då att få ett bättre underlag för politiska beslut. Frågornas art bör avgöra vilken form av dialog som är den mest ändamålsenliga. Är det en fråga som har stark geografisk anknytning kan det vara lämpligt att anordna en dialog mellan kommuninvånarna i just det området. Är det istället en fråga som tydligt berör en grupp av invånare, t ex barn och ungdomar i hela kommunen, är det lämpligt med en dialog inom just den målgruppen och då får man hitta en dialogform som passar dem, kanske ett forum på web-sidan. Andra alternativ kan vara fokusgrupper eller medborgarpaneler. Genom att låta frågan stå i centrum behöver man inte låsa upp sig vid en viss dialogform.

Dialogen som underlag för bättre politiska beslut

Det gemensamma syftet för alla medborgardialoger bör dock vara att kommuninvånarna skall föra fram sina tankar och idéer och lyssna på varandra. De förtroendevalda skall därmed få ett bättre underlag för framtida prioriteringar och beslut. Några löften eller beslut skall således inte avges i själva dialogen. Däremot är det viktigt att man har rutiner för att återkoppla till de som deltagit i dialogen för att de skall känna att det är meningsfullt att delta. Det är därför viktigt att dialogen dokumenteras väl och att det finns en enighet om hur denna dokumentation skall användas i den fortsatta processen.

Genom att medborgardialogen sker som ett förstadium till den politiska processen i nämnder och fullmäktige blir den inget hot mot den representativa demokratin, snarare ett komplement till tjänstemannaberedningen.

Bruskardialoger är något annat

Medborgardialoger skall inte förväxlas med brukardialoger som kan ha både annat syfte och annan form. Föräldramöte i skolan är ett exempel på brukardialog som syftar till att informera om och få synpunkter på den dagliga verksamheten och sker mellan personal och brukare. Medborgardialogen sker däremot alltid med och mellan politiker och kommuninvånare. Varje medborgardialog skall därför föregås av ett politiskt beslut.

Sveriges kommuner och landsting är inne på samma linje

Ovanstående förslag är i samma anda som det förslag om Systematiska medborgarkonsultationer som Sveriges Kommuner och Landsting för fram i skriften "Behöver den lokala och regionala demokratin förnyas? (2007)". Här föreslår man dock att det är fullmäktige som skall avgöra i vilken typ av frågor som medborgarna skall konsulteras. På sikt kan säkert ett antal typer av frågor identifieras där det är lämpligt med medborgardialog, men innan det finns någon lokal erfarenhet är det för tidigt för fullmäktige att i ett beslut om riktlinjer för medborgardialog begränsa inom vilka områden dialog bör föras. Därför föreslår demokratiforum att varje nämnd får ta initiativ till medborgardialog när nämnden anser att det är lämpligt. Samtidigt är det viktigt att det sker en samordning och ett helhetsperspektiv på dialogerna, eftersom stora utvecklingsfrågor ofta kan beröra flera nämnders verksamhet. Den främsta företrädaren för medborgarna är också det direktvalda kommunfullmäktige. Demokratiforum föreslår därför att fullmäktige, på nämndernas initiativ, beslutar om genomförande av medborgardialog i varje enskilt fall.

Projekt tillsammans med andra kommuner

Sveriges Kommuner och Landsting har inom ramen för medborgardialogprojektet startat ett projekt – medborgardialog som del i styrningen. Projektet ligger väl i linje med ovanstående förslag till utvecklad medborgardialog. Syftet med projektet är att utveckla och pröva styrsystem där medborgardialog/konsultationer ingår som en naturlig del i beslutsprocessen. Projektet inriktas på metodutveckling med utgångspunkt från internationella erfarenheter. Arbetet bygger på kontinuerliga träffar i nätverk där kommunen utser projektledare som på hemmaplan har mandat att driva utvecklingen. Kommunen bör även inrätta en styrgrupp där förtroendevalda och ledande tjänstemän ingår. Projektet planeras att pågå under tre år där förbundet erbjuder kontinuerligt stöd till deltagande kommuner och landsting. Vid många anmälningar kommer förbundet välja ut ett antal kommuner och landsting som deltagare i nätverket. Demokratiforum föreslår att Alingsås deltar i projektet.

Ett konkret förslag - kommunen på torget

Ett konkret förslag för att möta kommuninvånarna och erbjuda både information, möjlighet att få svar på frågor och möjlighet att delta i planeringsprocessen är att i anslutning till bo-dagar eller vid annat lämpligt tillfälle göra en utställning där kommunens samtliga nämnder och förvaltningar finns med för att informera om sin verksamhet och svara på frågor. I anslutning till dessa dagar kan man ha seminarier med medborgardialog i aktuella planeringsfrågor.

Förslag till beslut i kommunfullmäktige

1. För att få bättre underlag till beslut som är av större omfattning skall en dialog med medborgarna föras på ett tidigt stadium av beredningsprocessen.
2. Fullmäktige beslutar, på initiativ från en nämnd, om medborgardialog skall ske i en fråga. Nämnden beslutar om formerna för dialogen. Dialogen skall på lämpligt sätt återkopplas till kommunfullmäktige.
3. Alingsås kommun anmäler sig att delta i SKL:s projekt "Medborgardialog som del i styrningen". Kommunstyrelsen får i uppdrag att ta fram ett förslag till projektorganisation och projektbeskrivning.
4. Kommundelsstämmorna i dess nuvarande form upphör.

2007-10-18

DEMOKRATIFORUM I ALINGSÅS

Bilaga: Reglemente för kommundelsstämmor
